

DOI: 10.32347/2076-815x.2025.90.487-494

УДК 711.628.332

к.т.н., доцент Лізунова А.П.,

lizunova.ap@knuba.edu.ua, ORCID: 0000-0003-1571-4463,

к.т.н. Литвиненко І.В.,

lytvynenko.iv@knuba.edu.ua, ORCID: 0000-0002-4350-8563,

Київський національний університет будівництва і архітектури

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УМОВАХ ЗАПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Проаналізовано транспортну стратегію України в контексті інтеграції країни до Європейського Союзу та реалізації Цілей сталого розвитку ООН, зокрема Цілі 9: "Промисловість, Інновації та Інфраструктура". Розглянуто ключові вектори розвитку, визначені Стратегією сталого розвитку "Україна – 2020", що лягли в основу Стратегії "Україна – 2030".

Встановлено, що для досягнення поставлених цілей Кабінет Міністрів України схвалив Національну транспортну стратегію до 2030 року, яка передбачає модернізацію залізничної, автомобільної, морської та авіаційної інфраструктури, а також впровадження інноваційних та екологічно чистих технологій. Особливу увагу приділено залізничному транспорту як ключовому елементу економіки та транзитному хабу. Проаналізовано сучасний стан транспортної системи України, її роль у міжнародних транспортних коридорах та нагальні проблеми, що перешкоджають повноцінній інтеграції в європейський простір.

Ключові слова: сталий розвиток; транспортна стратегія; стратегія сталого розвитку; транспортна інфраструктура; залізничний транспорт

Для забезпечення сталого розвитку, Україна, як і інші держави-члени ООН, активно інтегрує Цілі Сталого Розвитку [1] у свою національну політику. З метою створення стратегічних рамок до 2030 року, було ініційовано масштабний інклюзивний процес, де ключовим принципом є «Нікого не залишити осторонь». Це означає, що при розробці національних планів враховуються інтереси всіх громадян, щоб жодна соціальна група не була забута чи виключена з процесу розвитку.

Ціллю №9 Сталого Розвитку, адаптованою для України, стала «Промисловість, Інновації та Інфраструктура», основними завданнями якої є [2]:

- розвивати якісну, надійну, сталу та доступну інфраструктуру, яка базується на використанні інноваційних технологій, у т.ч. екологічно чистих видів транспорту;
- забезпечити розширення використання електротранспорту та відповідної мережі інфраструктури;
- забезпечити доступність дорожньо-транспортної інфраструктури, яка базується на використанні інноваційних технологій, зокрема через розширення форм участі держави у різних інфраструктурних проектах.

Щоб досягти Цілей Сталого Розвитку [2,3], в Україні запропоновано проект Стратегії сталого розвитку України до 2030 року [4]. Її принципи є логічним продовженням Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» [5], що раніше визначила ключові вектори розвитку, а саме:

Вектор розвитку - спрямований на економічне зростання, але в екологічно відповідальний спосіб. Його мета — підвищити добробут громадян через структурні реформи, що включають відновлення макроекономічної стабільності, створення сприятливих умов для бізнесу та забезпечення прозорості податкової системи.

Вектор безпеки - фокусується на захисті держави, бізнесу та громадян. Йдеться про зміцнення національної безпеки, забезпечення правового захисту інвестицій та недоторканності приватної власності.

Вектор відповідальності - підкреслює важливість соціальної інклюзивності. Він гарантує, що кожен громадянин, незалежно від походження чи статусу, матиме рівний доступ до якісної освіти, охорони здоров'я та інших важливих послуг.

Вектор гордості - відповідає за соціальну згуртованість та національну ідентичність. Його ціль — виховати взаємоповагу, толерантність та почуття гордості за державу, її історію, культуру, наукові та спортивні досягнення

Постановка проблеми. Для досягнення Цілі №9, Стратегія сталого розвитку України передбачає ряд ключових реформ. Серед них: реформа транспортної інфраструктури; програма участі в транс'європейських мережах; програма розвитку українського експорту; програма енергоефективності; земельна реформа; програма залучення інвестицій; програма енергонезалежності; програма збереження навколишнього природного середовища; децентралізація та реформа державного управління; реформа системи охорони здоров'я.

Для реалізації реформи транспортної інфраструктури у рамках Стратегії сталого розвитку «Україна - 2020» [5], Кабінет Міністрів України схвалив Національну транспортну стратегію до 2030 року [6]. Цей крок, що є частиною «вектора розвитку», має на меті створити таку транспортну систему, яка буде

інтегрована у світову мережу, а також забезпечить потреби населення в перевезеннях та поліпшить умови для ведення бізнесу, роблячи національну економіку більш ефективною.

Щоб досягти поставлені цілі, Стратегія керується ключовими світовими тенденціями у сфері транспорту. Вона передбачає: [6]

- Екологічність: перехід на паливно-економічні та екологічні транспортні засоби.
- Інноваційність: використання альтернативних видів палива та розвиток «зеленого» транспорту.
- Відповідальність: пріоритетність охорони навколишнього середовища та збереження цінних природних територій під час будь-яких інфраструктурних проектів.

Крім того, при розвитку інфраструктури пріоритетом є захист довкілля та збереження природних територій.

Наразі транспортна інфраструктура України, навіть з урахуванням тимчасово окупованих територій, залишається значною та розгалуженою. Вона створює необхідні умови для задоволення потреб громадян і бізнесу у перевезеннях.

Земельний кодекс України встановлює чітку класифікацію земель [7], призначених для транспортної інфраструктури. Цей поділ охоплює всі основні види перевезень, виділяючи окремі категорії для залізниць, автошляхів, а також для морського, річкового, авіаційного та трубопровідного транспорту. Окрема категорія передбачена для міського електротранспорту.

Україна має одну з найбільших залізничних систем у Європі, з експлуатаційною довжиною колій, що становить майже 19 800 кілометрів [8]. Це забезпечує вантажні та пасажирські перевезення по всій країні.

Автомобільні дороги також відіграють важливу роль: їхня загальна протяжність перевищує 166 тисяч кілометрів, з яких понад 47 тисяч кілометрів припадає на дороги державного значення. Ця мережа є основою для внутрішніх перевезень і сполучення з сусідніми країнами.

Морська інфраструктура України складається з 18 морських портів, хоча наразі лише шість з них є функціонуючими. Річковий транспорт представлений 26 терміналами, що сприяє розвитку внутрішніх водних шляхів. Ці порти і термінали є ключовими для зовнішньої торгівлі та економічного обміну.

Авіаційний сектор представлений 18 аеропортами, з яких 14 мають міжнародний статус. Україна підтримує авіаційні сполучення з 64 країнами світу, що підкреслює її інтеграцію у світову транспортну систему [8].

Для пасажирів доступна широка мережа маршрутів, що включає понад 3,8 тисячі міжобласних автобусних маршрутів. На державному кордоні

функціонує 199 пунктів пропуску. З них 100 призначені для автомобільного транспорту, 59 — для залізничного, а решта охоплюють повітряні, морські, річкові та поромні сполучення.

Ці дані свідчать про те, що транспортний комплекс України, незважаючи на поточні виклики, є потужним і здатний забезпечувати значний обсяг перевезень.

Виклад основного матеріалу. Залізничний транспорт в Україні відіграє одну з ключових ролей, будучи лідером у сфері перевезень. На нього припадає майже 62% вантажних перевезень та 25% пасажирських, що здійснюються всіма видами транспорту в країні [8].

До військових дій та окупації, залізнична мережа України була однією з найзавантаженіших у Євразії, посідаючи четверте місце за обсягами перевезених вантажів.

На момент до початку повномасштабної війни, українська залізнична мережа була ключовим елементом міжнародних транспортних коридорів. Вона не лише забезпечувала внутрішні перевезення, а й активно взаємодіяла з залізничними системами сусідніх країн: Молдови, Польщі, Румунії, Словаччини та Угорщини.

Ця тісна взаємодія була підкріплена функціонуванням 40 міжнародних залізничних переходів. Завдяки їм, Україна виступала важливим транзитним вузлом, з'єднуючи європейські країни. Крім того, українські залізниці відігравали критично важливу роль у логістиці, обслуговуючи 18 морських портів у Чорноморсько-Азовському басейні. Це дозволяло ефективно транспортувати вантажі до морських портів для подальшого експорту та імпорту, що сприяло розвитку міжнародної торгівлі.

Ця розгалужена система зв'язків підкреслювала стратегічне значення української залізниці як важливого гравця на євразійському континенті.

Україна відіграє ключову роль у системі європейських та азійських транспортних шляхів. Територією країни проходять три основні залізничні коридори — №3, №5 та №9. Це не лише внутрішні маршрути, а й важливі магістралі, що з'єднують Європу. Крім того, українські порти Ізмаїл та Рені на Дунаї забезпечують сполучення з пан'європейським річковим коридором №7, що розширює логістичні можливості країни.

Загальна протяжність національної мережі залізничних транзитних коридорів становить 3162 кілометри [8]. Ці маршрути переважно є двоколійними та електрифікованими, що дозволяє забезпечувати високу швидкість та інтенсивність перевезень. Вони оснащені сучасними системами автоблокування, що гарантує безпеку та ефективність руху потягів.

Крім європейського напрямку, Україна активно розвиває співпрацю в рамках міжнародного транспортного коридору ТРАСЕКА (Європа – Кавказ – Азія). Цей маршрут дозволяє розширити географію перевезень та сприятиме розвитку торгівлі з країнами Кавказу та Азії. Таким чином, Україна не лише зміцнює свою інтеграцію з Європою, а й позиціонує себе як важливий міст між Сходом і Заходом.

Висновки. Для ефективної інтеграції в європейський простір, українській транспортній системі необхідно вирішити низку нагальних проблем, що виходять за рамки лише технічної модернізації. Сучасний стан галузі не повною мірою відповідає вимогам євроінтеграційного курсу України, і це вимагає комплексних реформ.

Першочерговим завданням є приведення українського транспортного законодавства у відповідність з вимогами ЄС. Це включає гармонізацію норм і правил, що регулюють безпеку перевезень, технічні стандарти транспортних засобів, а також правила конкуренції та доступу до ринку. Без цього кроку, повноцінна інтеграція в європейський транспортний ринок буде неможливою.

Крім законодавства, критично важливо впровадити міжнародні стандарти та забезпечити їхнє дотримання. Це стосується як технічних аспектів (наприклад, сумісність колії, сигнальних систем), так і операційних (управління рухом, логістика). Дотримання цих стандартів підвищить якість та безпеку українських транспортних послуг, зробивши їх привабливішими для міжнародних партнерів.

Реалізація амбітної транспортної стратегії України вимагає вирішення кількох ключових проблем, які глибоко вкорінилися в галузі. Ці виклики є системними та потребують комплексного підходу для їх подолання.

Однією з найбільших перешкод є незавершеність адміністративної реформи в транспортному секторі. Досі відсутнє чітке розмежування між функціями державного регулювання, контролю та господарської діяльності. Це призводить до конфлікту інтересів: державні органи, які мають регулювати ринок, самі ж володіють та управляють транспортними підприємствами. Така ситуація створює нездорову конкуренцію та перешкоджає ефективному управлінню. Для виправлення цього потрібно сформувані незалежні державні органи, що будуть займатися виключно регулюванням та наглядом, а комерційну діяльність залишити підприємствам.

Другою серйозною проблемою є недостатній рівень конкуренції на ринку транспортних послуг. Існуюча система часто надає перевагу монополістам, що стримує інновації, підвищення якості послуг та зниження цін. Крім того, чинні вимоги доступу до ринку не відповідають європейським стандартам. Це створює бар'єри для входження іноземних інвесторів та нових гравців. Успішна

інтеграція в європейську транспортну мережу можлива лише за умови впровадження прозорих та рівних правил гри, які діють у країнах ЄС.

Вирішення цих проблем є критично важливим для модернізації української транспортної системи, залучення інвестицій та забезпечення її конкурентоспроможності на міжнародній арені.

Реалізація Національної транспортної стратегії України є ключовою для модернізації галузі та її повної інтеграції в європейську систему. Стратегія визначає два головні напрями, які потребують першочергового вирішення.

Перше завдання — це перехід від розрізнених дій до комплексного системного підходу. Україна має адаптувати найкращі світові практики для підвищення якості та надійності своїх транспортно-логістичних послуг. Це включає не лише технічну модернізацію, а й глибокий аналіз зовнішньоекономічних та регіональних зв'язків. Завдяки цьому можна буде оптимізувати координацію роботи всіх видів транспорту — залізничного, автомобільного, морського та авіаційного — в рамках єдиної національної транспортної моделі.

Другим, не менш важливим, завданням є приведення транспортної інфраструктури у відповідність до стандартів Європейського Союзу. Це є критичним для забезпечення безперешкодного руху товарів і людей між Україною та країнами ЄС. Цей напрямок охоплює:

- Удосконалення пунктів пропуску. Необхідно модернізувати прикордонні переходи, щоб прискорити митні та прикордонні процедури. Це зменшить час простою та зробить торгівлю більш ефективною.
- Підвищення ефективності логістики. Потрібно усунути існуючі перешкоди для внутрішніх вантажних перевезень, що оптимізує ланцюги постачання і знизить витрати для бізнесу.
- Повна інтеграція в TEN-T. Найважливішим завданням є повне поєднання національної транспортної мережі з транс'європейською мережею. Це дозволить Україні стати не просто сусідом, а повноцінною частиною єдиної європейської транспортної системи, що відкриє нові можливості для економічного розвитку.

Вирішення цих завдань дозволить Україні не тільки модернізувати свою транспортну галузь, а й повністю реалізувати свій потенціал як важливого транзитного та логістичного хабу між Європою та Азією.

Список використаних джерел

1. Глобальні Цілі сталого розвитку 2030 URL: <https://www.globalgoals.org/>

2. «Цілі сталого розвитку: Україна» НАЦІОНАЛЬНА ДОПОВІДЬ 2017 Міністерство економічного розвитку та торгівлі України URL: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf
3. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року Указ президента України від 30.09.2019 № 722/2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
4. Проект Стратегії сталого розвитку України до 2030 року. від 07.08.2018 року № 9015 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64508
5. Стратегія сталого розвитку "Україна - 2020". Указ Президента України від 12.01.2015 року № 5/2015 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
6. Національна транспортна стратегія України на період до 2030 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.2024 р. № 1550 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-2024-%D0%BF#Text>
7. Земельний Кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
8. Економічна статистика / Економічна діяльність / Транспорт. Дані Держтату України URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/tr.htm

PhD, Associate Professor **Lizunova Alina**,
PhD **Lytvynenko Iryna**,
Kyiv National University of Construction and Architecture

TRANSPORT INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT PROSPECTS IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT CONCEPT IMPLEMENTATION

As a member state of the United Nations, Ukraine has committed itself to achieving the Sustainable Development Goals by integrating them into its national policy. This process is a logical continuation of previous strategies, in particular the Sustainable Development Strategy “Ukraine – 2020”, and culminates in the development of the Sustainable Development Strategy “Ukraine – 2030”.

The transport sector plays a special role in the implementation of the SDGs, as it is the foundation for achieving Goal 9: “Industry, Innovation, and Infrastructure”. To this end, the Cabinet of Ministers of Ukraine has approved the National Transport Strategy until 2030. It provides for large-scale modernization of infrastructure, the introduction of innovative and environmentally friendly technologies, and the full

integration of the Ukrainian transport system into the international network, in particular the Trans-European Transport Network.

Today, Ukraine's transport system consists of a developed network of railways, roads, and ports. Rail transport plays a key role, accounting for over 80% of freight and a significant portion of passenger traffic. The implementation of strategic plans will not only improve service quality but also attract the necessary investment, which is critical for economic growth.

One of the main challenges is the incompatibility of Ukrainian legislation and standards with European norms. Compliance with these standards will improve the quality and safety of Ukrainian transport services, making them more attractive to European partners and helping to strengthen trade and economic ties.

Keywords: sustainable development; transport strategy; sustainable development strategy; transport infrastructure; rail transport.

REFERENCES

1. Hlobalni Tsili staloho rozvytku 2030 URL: <https://www.globalgoals.org/> {in Ukrainian}
2. «Tsili staloho rozvytku: Ukraina» NATSIONALNA DOPOVID 2017 Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku ta torhivli Ukrainy URL: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf {in Ukrainian}
3. Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku Ukaz prezydenta Ukrainy vid 30.09.2019 № 722/2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> {in Ukrainian}
4. Proekt Stratehii staloho rozvytku Ukrainy do 2030 roku 07.08.2018 roky № 9015 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64508 {in Ukrainian}
5. Stratehiia staloho rozvytku "Ukraina - 2020". Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 12.01.2015 roky № 5/2015 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> {in Ukrainian}
6. Natsionalna transportna stratehiia Ukrainy na period do 2030 roku. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27.12.2024 p. № 1550 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-2024-%D0%BF#Text> {in Ukrainian}
7. Zemelnyi Kodeks Ukrainy vid 25.10.2001 № 2768-III <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> {in Ukrainian}
8. Ekonomichna statystyka / Ekonomichna diialnist / Transport. Dani Derzhtatu Ukrainy URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/tr.htm {in Ukrainian}